INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

ANALÝZA

Duben 2024

BLUDNÉ CESTY SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE: TÁPÁNÍ V POLITICKÉM POLOŠERU

Jan Rovenský

Shrnutí

Sociální demokracie čelí kritickému období, které je možná jedním z nejvýznamnějších zlomových bodů od jejího vzniku. Strana s více než stoletou tradicí nyní stojí na rozcestí, kde se rozhoduje o jejím dalším osudu. Po ztrátě zastoupení ve Sněmovně v roce 2021 a následném pádu do politického pološera, SOCDEM se nyní snaží najít nový směr a obnovit svůj ztracený politický vliv. S blížícími se sněmovními volbami v roce 2025 se strana nachází v situaci, kdy musí efektivně předefinovat svou pozici na politické scéně, nebo z ní postupem času může zcela zmizet.

Hlavní body

- Rozhodující bude, jak SOCDEM přijme a zpracuje lekce z minulých let a jaký přístup zaujme v budoucnosti.
- Strana čelí vnitřním výzvám, včetně finančních potíží, potřeby stabilizace a rekonstrukce svého veřejného image.
- SOCDEM zatím nedokázala zásadně otočit svůj klesající trend. Kritika současné vlády a snaha o formulování atraktivního politického programu pro voliče jsou klíčové pro obnovu důvěry.

Pokus o restart

Výsledky parlamentních voleb v říjnu 2021 byly pro SOCDEM, tehdy ještě známou jako Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), velkým zklamáním. V těchto volbách strana zaznamenala výrazný propad, když získala pouze 4,65 % hlasů, a nepřekročila tedy pětiprocentní hranici nutnou pro vstup do Poslanecké sněmovny. To mělo pro stranu, ze které pocházelo pět premiérů, velký symbolický význam.

Výsledek ve volbách odhalil hluboké strukturální problémy a ztrátu důvěry voličů, kterou se strana snaží řešit již několik let. Strana na volební propadák logicky reagovala výměnou dosavadního vedení (Jana Hamáčka na postu předsedy ČSSD v prosinci 2021 nahradil Michal Šmarda), musela se ale vyrovnat i s ryze praktickými dopady – zadlužená sociální demokracie musela vyřešit své financování, jelikož se již nemohla významnou měrou spoléhat na státní příspěvky, a také se musela vyrovnat s významným úbytkem mediální pozornosti. Obojí má samozřejmě vliv na fungování strany, prosazování programu a na schopnost oslovovat voliče.

Sociální demokracie se v červnu 2023 pokusila o symbolický restart během svého sjezdu v Plzni, na kterém byl znovuzvolen předsedou strany Šmarda. Ten zde oznámil odstartování nové etapy změnou názvu z ČSSD na Sociální demokracii a novou zkratkou SOCDEM a novým logem a slíbil návrat do sněmovních lavic v roce 2025. Šmarda představil i plán konsolidace a ozdravení veřejných financí (zejména větší daňovou progresi pro fyzické osoby, zavedení progresivních daní pro firmy hlavně pro banky a větší podniky, zavedení digitální daně, či zdanění kapitálových výnosů), který by měl do státního rozpočtu přinést až 200 miliard korun navíc. Slíbil také reagovat na změny na trhu práce kvůli nástupu umělé inteligence nebo přijít s postupem pro rozvoj bydlení, který by znamenal výstavbu 400 000 nových bytů. Předseda dále prohlásil, že ve straně došlo k velkému úklidu, jak nazval hospodářskou stabilizaci strany – dluhy strany hlavně díky prodeji Lannova paláce v centru Prahy za 201 milionů korun klesly z téměř čtvrt miliardy korun na jednotky milionů korun. Šmarda také přislíbil zlepšit a proměnit komunikaci strany.

Během sjezdu se staronový předseda vymezil proti Fialově vládě i sněmovní opozici. „Sociální demokracie potřebuje vstoupit do Poslanecké sněmovny, aby skončilo období přešlapování ČR na místě. Potřebuje vstoupit do Sněmovny proto, aby nabídla realistický program, který ukončí nesmyslnou chaotickou politiku současné pravicové vlády a zároveň nepřipustí, aby se moci v České republice chopili nacionalisté, populisté nebo nepřátelé demokracie," uvedl Šmarda s tím, že sociální demokracie už nesmí opakovat staré chyby – v nerážce na vládu s hnutím ANO – a už nikdy nesmí ztratit důvěru voličů. (Brodníčková 2023a; Kopecký, 2023; „Nejdřív ‚velký úklid' strany, potom republiky. ČSSD musí ukázat, že je prospěšná, říká Šmarda", 2023; „Sociální demokracii povede i v dalším období Michal Šmarda", 2023; „Šmardův rebranding: Česká strana sociálně demokratická změní název na Sociální demokracie", 2023).

Přešlapování na místě

Jak si ale půl roku po volebním sjezdu SOCDEM vede? Vyhlídky sociální demokracie nejsou vůbec růžové. V současnosti je vliv ČSSD ve vysoké politice zanedbatelný – strana, která v roce 2008 během voleb do krajských zastupitelstev a Senátu dokázala politickou scénu převálcovat svým „oranžovým tsunami", má dnes jen jednoho hejtmana, Martina Netolického v Pardubickém kraji, a jednoho senátora, Petra Víchu (Zdeněk Matušek byl zvolený s podporou ANO a ČSSD). V komunálních volbách v roce 2022 obhajovala 1882 mandátů, ale nakonec jich získala jen 517.

Úpadek politického vlivu strany se odráží i na volebních preferencích sociální demokracie, které se v roce 2023 pohybovaly mezi 3 až 4 % (pětiprocentní hranici pro vstup do Sněmovny překročily jen výjimečně), což naznačuje, že strana si nezískává zpět své voliče a zůstává na okraji politického spektra. Lednový průzkum STEM pro CNN Prima News dokonce SOCDEM přisoudil 3,1 %, zatímco KSČM 4,8 % (Mahdalová, 2023). To je pro sociální demokracii velmi varovné znamení, že červnový sjezd nic nezměnil.

Navzdory slibům se širšího mediálního pokrytí za loňský rok SOCDEM dostalo jen minimálně a když na sebe přitáhla pozornost, tak v nepříliš pozitivním světle. „Nízkonákladovou" mediální kampaň z května 2023 odborníci na marketing označili za laciný úpadek a ztrhali jako nevýraznou, s nepovedenými slogany a vizuály se ztrápenými tvářemi. Stranický mluvčí tehdy slíbil výraznou proměnu komunikace od června, zřejmě s narážkou na nové logo a název; obojí sice delegáti sjezdu přijali, ale ne všichni ze změny byli nadšeni, na což média také upozornila (navíc zkratku ČSSD sociální demokracii obratem „vyfoukla" někdejší členka Jana Wolfová, když svou stranu Česká suverenita přejmenovala na Českou suverenitu sociální demokracie, viz Pospíšilová, 2023). Ze slibovaného přizpůsobení novým komunikačním kanálům pak vzešla kampaň přirovnávající premiéra Petra Fialu z ODS k čertovi, která opět podle expertů působila poněkud rozpačitě.

Čertovské vizuály s premiérem Fialou přitom v září 2023 odstartovaly dvouletou mediální a volební kampaň pro evropské, krajské a parlamentní volby, jejímž cílem má být návrat sociální demokracie do Poslanecké sněmovny. Strana si na ni vyhradila přes 100 milionů, z nichž většinu chce získat prodejem svých osmi nemovitostí, šetřením na straně výdajů, ale i získáváním peněz od sponzorů – dar ve výši 3 milionů dal SOCDEM investor Jan Barta, který v minulosti sponzoroval subjekty proti hnutí ANO – ve sněmovních volbách v roce 2021 koalici Spolu, Piráty a STAN a prezidentskou kampaň Petra Pavla (Brodníčková, 2023a; „Fiala jako čert z komiksu. Nová kampaň SOCDEM si utahuje z premiéra", 2023; Machová, 2023; Sociální demokraté představili nový název i zkratku SOCDEM a hned se o to pohádali", 2023; „Ztrápené tváře, nevýrazný styl. Kampaň ČSSD je laciný úpadek, míní experti", 2023).

Za jednu z mála politických zpráv v souvislosti s působením sociální demokracie pak lze označit námitku proti postupu Energetického regulačního úřadu týkající se zvyšování regulované složky elektřiny, kterou v listopadu 2023 podal Šmarda společně s předsedou hnutí Přísaha Robertem Šlachtou a také představení kandidátky do voleb do Evropského parlamentu v červnu 2024. („Boj proti růstu cen elektřiny spojil Šmardu a SOCDEM se Šlachtovou Přísahou, 2023; „Lídr kandidátky SOCDEM Zaorálek podle Šmardy má kontakty, nebude v EP tápat", 2023).

V zajetí starých křivd

Michal Šmarda se v médiích snaží SOCDEM profilovat jako stranu, která má nabídnout alternativu ke stranám pětikoalice a opozičním stranám ANO a SPD. Ze Šmardových veřejných vyjádření však často silná kritika vůči hnutí ANO a jeho lídrovi Andreji Babišovi, která naznačuje, že se předseda SOCDEM dosud nevypořádal se starými křivdami, zejména svým nejmenováním ministrem kultury v Babišově vládě v roce 2019.

Předseda SOCDEM například podobně jako premiér Fiala mluví o sněmovní opozici jako o nezodpovědných populistech a nepřátelích demokracie a hnutí ANO a Andreje Babiše kritizuje skoro stejně často jako stávající vládu. Není také bez zajímavosti, že Šmarda podpořil v druhém kole prezidentské volby Petra Pavla, kterého podporovaly strany pětikoalice.

Michal Šmarda také často opakuje, že společná vláda ČSSD s hnutí ANO byla chyba, která se pod jeho vedením nebude opakovat, protože podle něj sociální demokracie tahala za kratší konec a hnutí ANO

ji převálcovávalo hlasováním s SPD, například u zrušení superhrubé mzdy, za což pak voliči ČSSD potrestali. „Nešli bychom do koalice, v níž bychom měli nedůstojnou pozici. Vracíme se k heslu z devadesátých let: Už nikdy do vlády po kolenou, a když do ní, tak pouze hlavním vchodem.V žádném případě bychom nešli do vlády s KSČM, SPD, ODS, TOP 09 ani s ANO pod vedením Andreje Babiše," prohlásil předseda SOCDEM. To, že na volebním výsledku strany měly dopad i neustálé spory uvnitř sociální demokracie (skupina kolem Šmardy, Petříčka a Netolického na jedné straně a skupina kolem tehdejšího předsedy Hamáčka na straně druhé) si současný předseda SOCDEM ani nepřipouští (Brodníčková, 2023a+b; Perknerová, 2023; „Sociální demokracii povede i v dalším období Michal Šmarda," 2023).

Navzdory Šmardovým snahám o obnovu strany a její stabilizaci, SOCDEM zůstává i po dvou letech jeho předsedování politicky neviditelná, což při řadě témat, které otevírá politika Fialovy vlády, je na povážlenou. Navíc červnový sjezd ukázal, že strana zůstává vnitřně rozpolcená, ostatně Šmarda byl znovuzvolen předsedou jen zhruba 56 procenty hlasů. Jasný a přitažlivý politický program, který by oslovil širší voličskou základnu, stále chybí. Stejně tak se čeká na vylepšení komunikace a představení nových, účinných marketingových strategií pro oslovování potenciálních voličů.

Závěr

Analýza současné situace SOCDEM pod vedením Michala Šmardy ukazuje na sérii kritických výzev, kterým strana čelí. Jednou z nejnaléhavějších úloh pro SOCDEM je překonání zakořeněného zaměření na minulé konflikty, zejména s hnutím ANO a jeho lídrem Andrejem Babišem.

SOCDEM by měla přestat přičítat svou účast v Babišově vládě za neúspěch a místo toho se zaměřit na hledání chyb uvnitř strany, zejména v její vnitřní dynamice a způsobu komunikace navenek. Strana s aktuálními preferencemi kolem 4 % by se měla více soustředit na hledání společného jazyka s ostatními politickými subjekty místo prohlubováním dřívějších sporů a diktování toho, s kým bude vládnout. Takový přístup ji činí politicky irelevantní.

Stagnující volební preference jsou jasným ukazatelem, že SOCDEM se neposouvá vpřed a nedokáže adekvátně reagovat na současné politické a společenské výzvy. Je zřejmé, že strana potřebuje přehodnotit svou personální politiku a strategii komunikace, aby znovu získala důvěru a podporu voličů. Jednou z možných změn je se snažit o dialog s opozičními stranami, zejména hnutí ANO. To, že společná spolupráce může fungovat, ostatně obě strany již dokázaly účastí ve vládě, ale i spoluprací ve volbách, například krajských a senátních.

V následujících dvou letech před sněmovními volbami v roce 2025 bude pro SOCDEM klíčové zaměřit se na obnovu a posílení své politické pozice. Strana bude potřebovat formulovat jasnou a přesvědčivou vizi, která rezonuje s aktuálními potřebami a očekáváními voličů, a také se bude muset aktivně zapojit do politických debat a nabízet řešení pro současné společenské a ekonomické výzvy. Efektivní komunikace, přizpůsobení se novým politickým trendům a otevřenost k spolupráci s ostatními stranami budou klíčové pro návrat na politickou scénu.

Zdroje

- „Boj proti růstu cen elektřiny spojil Šmardu a SOCDEM se Šlachtovou Přísahou“. 2023. iDnes.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zvyseni-regulovane-slozky-ceny-energii-protest-eru-smarda-socdem-slachta-prisaha.A231114_102653_domaci_kop
- Brodníčková, K. 2023a. „SOCDEM chystá kampaň za víc než 100 milionů. Prodá osm nemovitostí.“ Novinky.cz. https://www.novinky.cz/clanek/domaci-socdem-chysta-kampan-za-vice-nez-100-milionu-korun-proda-osm-nemovitosti-40443048
- Brodníčková, K. 2023b. „Šmarda: Ve Sněmovně není schopná opozice.“ Novinky.cz. https://www.novinky.cz/clanek/domaci-smarda-ve-snemovne-neni-schopna-opozice-40431927
- „Fiala jako čert z komiksu. Nová kampaň SOCDEM si utahuje z premiéra.“ 2023. iDnes.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/socialni-demokracie-nova-kampan-predseda-michal-smarda-premier-petr-fiala.A230918_120600_domaci_vank
- Kopecký, J. 2023. „Nový název i okvětní lístek v cihlové barvě. SOCDEM hledá cestu z propasti.“ 2023. iDnes.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/socialni-demokracie-sjezd-plzen-volba-vedeni-zmena-loga.A230610_060948_domaci_kop
- „Lídr kandidátky SOCDEM Zaorálek podle Šmardy má kontakty, nebude v EP tápat“. 2023. České noviny. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2452390
- Mahdalová, K. 2023. „Unikátní model Seznam Zpráv. Kdo vyhraje sněmovní volby“. Seznam zprávy. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/volby-do-poslanecke-snemovny-unikatni-model-kdo-vyhraje-snemovni-volby-210722
- Machová, M. 2023. „SOCDEM dostala od sponzora Pavlovy prezidentské kampaně tři miliony.“ Seznam Zprávy. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-socdem-dostala-od-sponzora-pavlovy-prezidentske-kampane-tri-miliony-240264
- „Nejdřív ‚velký úklid‘ strany, potom republiky. ČSSD musí ukázat, že je prospěšná, říká Šmarda.“ iRozhlas. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cssd-sjezd-strana-michal-smarda-socialni-demokrate_2306101453_pik
- Perknerová, K. 2023. „Šéf SOCDEM Michal Šmarda: Vláda s ANO byla chyba. Už ji nezopakujeme.“ Deník.cz. https://www.denik.cz/z_domova/michal-smarda-predseda-socdem-cssd.html
- Pospíšilová, E. 2023. „Značku ČSSD chce strana exposlankyně Volfové. Budeme se bránit, reaguje SOCDEM.“ iDnes.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/znacka-cssd-politika-volfova.A230629_123437_domaci_ijan
- „Sociální demokracii povede i v dalším období Michal Šmarda“. 2023. České noviny. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2375603

- „Sociální demokraté představili nový název i zkratku SOCDEM a hned se o to pohádali.“ 2023. CNN Prima News. https://cnn.iprima.cz/ceska-strana-socialne-demokraticka-zmeni-nazev-na-socialni-demokracie-zkratku-na-socdem-353610
- „Šmardův rebranding: Česká strana sociálně demokratická změní název na Sociální demokracie.“ 2023. Echo 24. https://echo24.cz/a/HX9Xy/zpravy-domov-cssd-se-meni-na-socdem-socialni-demokracie
- „Ztrápené tváře, nevýrazný styl. Kampaň ČSSD je laciný úpadek, míní experti“. 2023. iDnes.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/cssd-socialni-site-nizkonakladova-kampan-fotografie-politika.A230510_124823_domaci_vank

Autor

JAN ROVENSKÝ
Analytik

Vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor anglistika a politologie, v roce 2008 získal doktorát z politické teorie na univerzitě LUISS Guido Carli v Římě. Patnáct let pracoval v deníku Právo, kde zprvu působil v zahraniční redakci. Od roku 2009 pracoval v politickém oddělení, od roku 2018 do ledna 2021 na pozici zástupce šéfredaktora. Od února 2021 je poradcem předsedy hnutí ANO v oblasti médií.

Vydavatel

INSTITUT
PRO POLITIKU
A SPOLEČNOST

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz